

Til lovforslag nr. L 78. Betænkning afgivet af Retsudvalget den 11. maj 1999

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af retsplejeloven

(Styrkelse af samarbejdet mellem retterne og pressen)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til justitsministeren, som denne har besvaret skriftligt. Nogle af udvalgets spørgsmål og ministerens svar herpå er optrykt som bilag til betænkningen.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige henvendelser fra:

Danske Dagblades Forening,
Dansk Journalistforbund og
Jørgen Lyngbye, København K.

Der er af justitsministeren og af nogle mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *mindretal* (Socialdemokratiets, Socialistisk Folkepartis, Det Radikale Venstres og Fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med de af justitsministeren under nr. 1, 6, 7, 15 og 16 stillede ændringsforslag.

Et mindretal inden for mindretallet (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) er klart tilhænger af størst mulig offentlighed under retsplejen, idet man dog skal være opmærksom på, hvilke risici der kan følge heraf. Derfor støtter SF ændringsforslag nr. 1, hvor det fremhæves, at § 29 a, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse under afspilning eller anden forevisning af lyd- eller billedoptagelser. Derved understreges de særlige hensyn til den krænkede i forbindelse med en retssag. Derimod kan SF ikke støtte de af Enhedslisten stillede ændringsforslag, selv om SF forstår intentionen hermed. Men en vedtagelse af disse ændringsforslag ville bryde grund-

læggende med offentlighedsprincipperne i dansk retspleje. SF kan heller ikke støtte ændringsforslagene fra V og KF, da disse ændringsforslag vil fjerne et væsentligt princip i lovforslaget med henblik på øget offentlighed og forbedrede muligheder for pressen.

Et *andet mindretal* (Venstres, Det Konservative Folkepartis, Dansk Folkepartis og Centrum-Demokraternes medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af justitsministeren under nr. 1, 6, 7, 15 og 16 stillede ændringsforslag og de af Venstre og Det Konservative Folkeparti under nr. 2-4, 9, 10 og 14 stillede ændringsforslag.

Et flertal inden for dette mindretal (Venstres og Det Konservative Folkepartis medlemmer af udvalget) ser positivt på en styrkelse af samarbejdet mellem retterne og pressen. Venstre og Det Konservative Folkeparti finder det væsentligt, at pressen har mulighed for at bringe udførlige og korrekte referater af retsmøder til gavn for offentligheden.

Venstre og Det Konservative Folkeparti er derfor enige i, at der gives forbedret mulighed for pressens adgang til dokumenter, men skal pege på, at mere udførlige retsbøger og mere udførlige begrundelser for domme er ønskeligt. Venstre og Det Konservative Folkeparti har noteret sig, at justitsministeren har givet tilsagn om, at spørgsmålet vil blive taget op i en anden sammenhæng, jf. svar på spørgsmål 7, 13 og 14, der er optrykt som bilag til betænkningen.

Venstre og Det Konservative Folkeparti finder det umiddelbart indlysende, at journalister, der kan stenograferer, omgående kan offentliggøre

detaljer fra et retsmøde, medens andre journalister, der ikke kan stenografere, ikke kan få retsbøgerne, før sagen er endt. Venstre og Det Konservative Folkeparti er i øvrigt forundret over forskellen på rettighederne for journalister og andre borgere.

Venstre og Det Konservative Folkeparti har spurgt justitsministeren, hvorvidt det vil blive overvejet at skærpe reglerne for parternes og pressens udtalelser om skyldsspørgsmål under verserende straffesager, hvor der ikke er fældet dom. Venstre og Det Konservative Folkeparti har noteret, at justitsministeren overvejer, om der skal udarbejdes mere formaliserede retningslinjer for politiets samarbejde med pressen. Der henvises til svarene på spørgsmål 10, 11, 15, 17, 18, 19, 21 og 22, der er optrykt som bilag til betænkningen.

Venstre og Det Konservative Folkeparti har noteret sig svaret på spørgsmål 20 om en arrestants ret til at indkalde til pressemøde.

Venstre og Det Konservative Folkeparti vender sig imod, at pressen opnår en særlig partsstatus med adgang til at udtale sig og kære afgørelser bl.a. om, at dørene skal lukkes. Reglen cementerer dels en forskel i rettigheder mellem presse og offentlighed, som Venstre og Det Konservative Folkeparti er imod, dels finder Venstre og Det Konservative Folkeparti, at pressens uafhængighed ved denne regel svækkes.

Offentlighedens interesse for åbenhed varetages mere naturligt af anklagemyndigheden, der bør protestere imod og dermed kræve kendelse, hvis en forsvarer begærer dørlukning, uden at det er åbenbart, at retsplejelovens betingelser herfor er opfyldt. Venstre og Det Konservative Folkeparti opfordrer derfor justitsministeren til at drage omsorg for, at anklagemyndigheden også på dette punkt varetager offentlighedens interesse.

Et tredje mindretal (Enhedslistens medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til vedtagelse med de af justitsministeren under nr. 1, 6, 7, 15 og 16 stillede ændringsforslag og de af mindretallet under nr. 5, 8 og 11-13 stillede ændringsforslag.

Et fjerde mindretal (Kristeligt Folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til vedtagelse med de af justitsministeren under nr. 1, 6, 7, 15 og 16 stillede ændringsforslag og de af Venstre og Det Konservative Folkeparti under nr. 2-4, 9, 10 og 14 stillede ændringsforslag. Så-

fremt de af Venstre og Det Konservative Folkeparti stillede ændringsforslag ikke bliver vedtaget ved lovforslagets 2. behandling, vil dette mindretal stemme imod lovforslaget ved 3. behandling, idet Kristeligt Folkeparti ikke ønsker at tildele pressen særlige rettigheder i form af bl.a. kære adgang i forbindelse med dørlukning, referatforbud og navneforbud.

Ændringsforslag

Til § 1

Af justitsministeren, tiltrådt af udvalget:

1) I den under nr. 1 foreslåede § 29 a indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Stk. 1 finder tilsvarende anvendelse under afspilning eller anden forevisning af lyd- eller billedoptagelser, som gengiver forhold, der er rejst sigtelse eller tiltale for under sagen.«

Af et mindretal (V og KF), tiltrådt af et mindretal (DF, CD og KRF):

2) I det under nr. 1 foreslåede § 29 c, stk. 1, udgår ordene »og tilstedeværende personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4,«.

3) I det under nr. 1 foreslåede § 30 b, stk. 1, udgår ordene »og tilstedeværende personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4,«.

4) I det under nr. 1 foreslåede § 30 b, stk. 2, udgår ordene », herunder fra personer omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4,«.

Af et mindretal (EL):

5) Den under nr. 1 foreslåede affattelse af § 31 affattes således:

»§ 31. Under en straffesag er det forbudt offentligt at gengive navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer eller på anden måde at offentliggøre den pågældendes identitet.

Stk. 2. Navneforbud ophæves på sigtedes (tiltaltes) begæring, når ingen væsentlige hensyn taler imod det, og på anklagemyndighedens begæring, når væsentlige offentlige hensyn taler for det. Navneforbudet kan ikke ophæves, hvis det vil udsætte nogen for unødigt krænkelser.

Stk. 3. Retten kan ved afgørelse om ophævelse af navneforbud tage hensyn til lovovertrædel-

sens grovhed og samfundsmæssige betydning. Det taler for en ophævelse af navneforbudet, såfremt den sigtede (tiltalte) har indtaget en stilling, som i forhold til offentligheden er særlig betroet.

Stk. 4. Retten kan under samme hensyn som anført i stk. 2 og 3 forbyde offentlig gengivelse af en juridisk persons navn, herunder binavn eller kaldenavn, og adresse.

Stk. 5. Navneforbudet kan udstrækkes til at gælde også under en eventuel anke af sagen, hvis anken omfatter bedømmelse af beviserne for tiltaltes skyld.«

Af *justitsministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

6) I den under *nr. 1* foreslåede affattelse af § 31 affattes *stk. 1* således:

»Retten kan i straffesager forbyde, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres (navneforbud),

- 1) når offentlig gengivelse må antages at bringe nogens sikkerhed i fare, eller
- 2) når offentlig gengivelse vil udsætte nogen for unødvendig krænkelse.«

7) I den under *nr. 1* foreslåede affattelse af § 31, *stk. 2*, ændres »stk. 1« til: »stk. 1, nr. 2,«.

Af et *mindretal* (EL):

8) I den under *nr. 1* foreslåede affattelse af § 31 a affattes *stk. 1* således:

»Afgørelse om navneforbud træffes ved kendelse, efter at parterne og tilstedeværende personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4, har haft lejlighed til at udtale sig. Afgørelsen kan træffes i et retsmøde, der afholdes alene med henblik på at tage stilling til spørgsmålet om navneforbud.«

Af et *mindretal* (V og KF), tiltrådt af et *mindretal* (DF, CD og KRF):

9) I den under *nr. 1* foreslåede affattelse af § 31 a, *stk. 1*, udgår ordene »og tilstedeværende personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4,«.

10) I den under *nr. 1* foreslåede affattelse af § 31 a, *stk. 2*, udgår ordene », herunder fra personer omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4,«.

Af et *mindretal* (EL):

11) I den under *nr. 1* foreslåede § 32 a ændres »forbyde« til: »tillade«.

12) I den under *nr. 1* foreslåede § 32 b affattes *stk. 1* således:

»Overtrædelse af § 29 d, § 29 e, 2. pkt., og § 32, stk. 1, 1. og 2. pkt., og stk. 3, eller af rettens forbud efter § 30 og § 32, stk. 1, 3. pkt., straffes med bøde.«

13) I den under *nr. 2* foreslåede affattelse af § 41 a, *stk. 1*, affattes 3. *pkt.* således:

»Dokumenterne skal inden gennemsynet eller kopieringen anonymiseres, således at sigtedes (tiltaltes), forurettedes eller vidners identitet og personnummer ikke fremgår heraf.«

Af et *mindretal* (V og KF), tiltrådt af et *mindretal* (DF, CD og KRF):

14) *Nr. 7, 8, 10, 12 og 13* udgår.

Af *justitsministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

15) Efter *nr. 7* indsættes som nyt nummer:

»01. I § 396, *stk. 1*, *nr. 1*, ændres »stk. 3« til: »stk. 4«.«

Til § 2

16) Ikrafttrædelsesdatoen »den 1. juli 1999« ændres til: »den 1. oktober 1999«.

Bemærkninger

Til *nr. 1*

Med ændringsforslaget slås det fast, at forurettede i sager om de seksuelle overgreb, som er nævnt i stk. 1 i den foreslåede § 29 a i retsplejelovent, også har krav på dørlukning, hvis der i retten – i de meget sjældne tilfælde, hvor det er aktuelt – afspilles lydbånd eller film-/videoptagelser eller vises lysbilleder eller f.eks. fotostater, som gengiver selve det overgreb, som straffesagen vedrører.

Hvis forurettede er mindreårig, vil der normalt være beskikket en bistandsadvokat, som på den forurettedes vegne kan anmode om dørlukning.

Er der undtagelsesvis ikke beskikket en bistandsadvokat, vil anmodning om dørlukning kunne fremsættes af forældremyndighedens in-dehaver.

Baggrunden for den nævnte undtagelsesregel om »automatisk« dørlukning er, at der i sager om disse alvorlige seksualforbrydelser er et særligt behov for på forhånd at sikre den forurettede mod at få »udstillet« sin person i forbindelse med de intime og stærkt krænkende situationer, som sagen vedrører, jf. besvarelsen af spørgsmål nr. 1. Efter Justitsministeriets opfattelse taler dette hensyn for, at forurettede også bør kunne være sikker på, at eventuelle lyd- eller billedoptagelser af den pågældende forbrydelse ikke bliver afspillet eller vist for åbne døre, hvis forurettede modsætter sig det.

Under hensyn til den nævnte begrundelse for ændringsforslaget, og da den »automatiske« dørlukning efter forslaget forudsætter, at den forurettede fremsætter anmodning herom, vil det efter Justitsministeriets opfattelse ikke være rigtigt at åbne mulighed for, at retten efter en konkret vurdering kan beslutte ikke at lukke dørene.

Til nr. 2-4, 9, 10 og 14

Forslagsstillerne vender sig imod, at pressen opnår en særlig partsstatus med adgang til at udtale sig og kære afgørelser bl.a. om, at dørene skal lukkes. Reglen cementerer dels en forskel i rettigheder mellem presse og offentlighed, som forslagsstillerne er imod, dels finder forslagsstillerne, at pressens uafhængighed ved denne regel svækkes.

Offentlighedens interesse for åbenhed varetages mere naturligt af anklagemyndigheden, der bør protestere imod og dermed kræve kendelse, hvis en forsvarer begærer dørlukning, uden at det er åbenbart, at retsplejelovens betingelser herfor er opfyldt. Forslagsstillerne opfordrer derfor justitsministeren til at drage omsorg for, at anklagemyndigheden også på dette punkt varetager offentlighedens interesse.

Til nr. 5 og 8

Udgangspunktet for ændringsforslagene er, at enhver er uskyldig, til det modsatte er bevist. Følgelig skal sigtede (tiltalte) personer også sikres mod at blive »dømt« i medierne, før de er blevet det ved domstolene. Der gives dog sigtede (tiltalte) mulighed for at begære et navneforbud

ophævet, når ingen væsentlige hensyn taler imod det. En tilsvarende mulighed får anklagemyndigheden, når væsentlige offentlige hensyn taler for det.

Til nr. 6

I det netop fremsatte forslag til lov om ændring af retsplejeloven og straffeloven: (Varetægtsfængsling i isolation, varetægtsfængsling under domsforhandlingen, vidnebeskyttelse, vidneudelukkelse for præster fra andre trossamfund, afhøringer i sager ved Højesteret samt klager over anklagemyndighedens sagsbehandling m.v.) (L 233) er det anført, at der samtidig med fremsættelse af L 233 vil blive fremsat ændringsforslag til dette lovforslag (L 78).

Den i lovforslaget foreslåede affattelse af retsplejelovens § 31, stk. 1, giver alene mulighed for at nedlægge navneforbud, hvis offentlig gengivelse vil udsætte nogen for unødvendig krænkel-se.

Denne formulering tager ikke tilstrækkeligt højde for de tilfælde, hvor der bør kunne nedlægges navneforbud med hensyn til vidner. På samme måde som ved dørlukning (§ 29, stk. 2, nr. 2) og referatforbud (§ 30, nr. 2) bør navneforbud også kunne nedlægges, hvis offentlig gengivelse vil medføre fare for nogens – herunder vidners – sikkerhed.

Ændringsforslaget bygger på et forslag i rapporten om vidnebeskyttelse, som er afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet i juni 1998.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4 i de almindelige bemærkninger til L 233.

Til nr. 7

Ændringsforslaget er en konsekvens af den under nr. 6 foreslåede ændrede affattelse af retsplejelovens § 31, stk. 1.

Efter den i lovforslaget foreslåede affattelse af retsplejelovens § 31, stk. 2, kan retten under samme betingelse som for (fysiske) personer nedlægge (et begrænset) navneforbud for juridiske personer (selskaber m.v.).

Med ændringsforslaget præciseres det, at adgangen til at nedlægge navneforbud, hvis offentlig gengivelse vil medføre fare for nogens sikkerhed, i sagens natur ikke finder anvendelse for juridiske personer. Der kan således alene nedlægges navneforbud for juridiske personer, hvis

offentlig gengivelse vil udsætte den juridiske person for en unødvendig krænkelse.

Til nr. 11

Lovforslagets § 32 a giver retten mulighed for under særlige omstændigheder at forbyde tegning under retsmøder og at offentliggøre sådanne tegninger. Forslagsstillerne finder, at udgangspunktet bør være, at det ikke er tilladt at tegne under retsmøder og at offentliggøre tegningerne, men at retten under særlige omstændigheder skal kunne tillade det.

Til nr. 12

Ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslag nr. 11.

Til nr. 13

Efter lovforslagets affattelse af § 41 a, stk. 1, 3. pkt., skal forurettede og vidner anonymiseres

i anklageskrifter og retsmødebegæringer, inden journalister får aktindsigt i disse dokumenter. Efter forslagsstillerens opfattelse bør denne anonymisering udvides til også at omfatte sigtede (tiltalte), og det bør præciseres, at personnummeret er en vigtig del af denne anonymisering.

Til nr. 15

Der er tale om en konsekvensændring, jf. den ændrede affattelse af retsplejelovens § 393, som følger af lovforslagets § 1, nr. 7.

Til nr. 16

Det foreslås, at lovens ikrafttræden udskydes til den 1. oktober 1999, idet der forinden bl.a. skal udarbejdes en række nye administrative bestemmelser om aktindsigt, retslistes m.v.

Lissa Mathiasen (S) fmd. Per Kaalund (S) Dorte Bennedsen (S) Else Marie Mortensen (S)

Jan Petersen (S) Anne Baastrup (SF) nfm. Sonja Albrink (CD) Elisabeth Arnold (RV)

Søren Søndergaard (EL) Birthe Rønn Hornbech (V) Inge Dahl-Sørensen (V)

Karen Rønde (V) Tom Behnke (FP) Bendt Bendtsen (KF) Pernille Sams (KF)

Peter Skaarup (DF) Jann Sjursen (KRF)

Bilag 1

Nogle af udvalgets spørgsmål til justitsministeren og dennes svar herpå

Spørgsmål 5:

Ad den foreslåede affattelse af § 41 a, stk. 4, 1. pkt.

Hvad betyder udtrykket »sagen er endt«? Er det, når der er afsagt dom i 1. instans, når ankefristen er udløbet, eller når alle ankemuligheder er udtømt?

Svar:

Udtrykket »når sagen er endt« bruges også i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 41, stk. 1, der ikke foreslås ændret. Efter denne bestemmelse kan personer, der har en retlig interesse uden at være parter, i straffesager først få udskrift af retsbøgerne, når sagen er endt.

Udtrykket indebærer, at den pågældende sag skal være afsluttet. Efter Justitsministeriets opfattelse vil denne betingelse være opfyldt, når fristen for at anke 1. instansens afgørelse er udløbet, uden at der er anket, eller – hvis sagen ankes – når ankeinstansen har truffet afgørelse.

Spørgsmål 6:

Ad svaret på spørgsmål nr. 4, jf. bilag 15

Vil risikoen for misbrug ikke være begrænset i betragtning af de indskrænkninger i brugen af retsbøger m.m., der fremgår af den foreslåede § 41 a, stk. 6?

Svar:

Den foreslåede § 41 a, stk. 6, indeholder en generel bestemmelse om, at dokumenter og udskrifter, som medieerne får aktindsigt i, ikke må være tilgængelige for andre end det pågældende massemedies journalister og redaktionsmedarbejdere og ikke må bruges til andet end støtte for journalistisk og redaktionelt arbejde.

Denne bestemmelse svarer til udvalgets forslag i betænkning nr. 1330/1997.

Justitsministeriet har i besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål nr. 4 redegjort for baggrunden for, at lovforslaget er udformet således, at journalister m.v. først kan få aktindsigt i retsbøgerne, når den pågældende sag er afsluttet.

Den foreslåede § 41, stk. 6, beskytter generelt mod, at endnu flere personer får adgang til de udskrifter m.v., som vil blive udleveret i medfør af de foreslåede regler om mediernes aktindsigt. Med hensyn til aktindsigt i retsbøger kan det imidlertid særligt anføres, at enhver udvidelse af den personkreds, der har adgang til retsbøgerne, mens en straffesag verserer, i sig selv indebærer en risiko for misbrug og for svækkelse af vidnebeviset. Udvalget pegede på denne risiko i betænkning nr. 1330/1997, jf. besvarelsen af spørgsmål nr. 4.

Med den foreslåede udformning af bestemmelsen om aktindsigt i retsbøger undgås det efter Justitsministeriets opfattelse at skabe unødigt tvivl eller usikkerhed hos vidner m.v., jf. i øvrigt besvarelsen af spørgsmål nr. 4.

Spørgsmål 7:

Vil ministeren overveje at fastsætte regler om mere fyldstgørende retsbøger til gavn for offentlighedsprincippet?

Svar:

Efter retsplejelovens § 34 skal der føres retsbog over alle retshandlinger.

Retsbogen skal bl.a. indeholde en kort fremstilling af forhandlingerne, jf. retsplejelovens § 35, stk. 1, og parternes påstande, begæringer og indsigelser skal opregnes fuldstændigt, hvis de ikke fremgår af dokumenter, der er overgivet til retten, jf. § 35, stk. 2.

Forklaringer afgivet af sagens parter, vidner og syns- og skønsmænd optegnes i retsbogen i det omfang, retten bestemmer. Retten skal i den forbindelse tage hensyn til ønsker fra parter eller vidner og til, om optegnelsen kan få betydning under en fornyet prøvelse af sagen. I øvrigt optegnes hovedindholdet af forklaringerne, og de vigtigste udtalelser skal så vidt muligt gengives med den pågældendes egne ord, jf. herved retsplejelovens §§ 186, 209, 305 og 876.

Justitsministeriet har ikke planer om at tage initiativ til ændringer af de nævnte protokolleringsregler. Reglerne indgår i det generelle re-

formarbejde vedrørende den civile retspleje, som er i gang i Retsplejerådets regi.

Spørgsmål 8:

Finder ministeren det rigtigt, at det skal afhænge af en fremmødende journalist, om en dørlukning kæres, og vil ministeren overveje at gøre pressens adgang til at kære betinget af, at kravet fremsættes af et medies redaktør og ikke af den fremmødende journalist?

Svar:

Efter lovforslaget får redaktører og redaktionelle medarbejdere – herunder journalister – adgang til at kære afgørelser om dørlukning. Kæreadgangen er betinget af, at den, som kærer, enten selv har været til stede i det retsmøde, hvor spørgsmålet om dørlukning blev behandlet, eller har været repræsenteret ved en anden redaktør eller redaktionel medarbejder fra samme massemedie (forslagets § 1, nr. 7 og 10).

Forslaget om kære adgang for medierne svarer til udvalgets forslag i betænkning nr. 1330/1997.

Forslaget om, at også en fremmødt journalist kan kære, bør ses i sammenhæng med den foreslåede adgang for de tilstedeværende journalister m.v. til at udtale sig i retten, inden der træffes afgørelse om dørlukning (den foreslåede § 29 c).

Det må formodes, at fremmødte journalister vil træffe beslutning om kære efter retningslinjer, som er fastlagt af de pågældendes redaktioner.

Efter Justitsministeriets opfattelse vil det på den anførte baggrund kunne forekomme unødigt bureaukratisk at stille krav om, at kære skal indgives af redaktøren personligt.

Spørgsmål 9:

Vil ministeren overveje, om større adgang til åbne døre og færre navneforbud kan forebygge den uheldige tendens, der er, til, at pressen skaber myter, fordi retsmøder er lukkede og retsbøger ufyldstgørende?

Svar:

Efter retsplejelovens § 29 (den foreslåede § 28 a) er retsmøder som hovedregel åbne for offentligheden, og i straffesager kan de involverede personers navne m.v. som udgangspunkt frit refereres i medierne.

Der er imidlertid nogle modstående hensyn – dels hensyn til de involverede personer, dels

hensyn til sagens oplysning eller til fremmede magter – som kan medføre, at hovedreglen om offentlighed bør fraviges efter en konkret vurdering i de enkelte tilfælde.

I betænkning nr. 1330/1997 konkluderede udvalget, at det er nødvendigt at tilgodese de hensyn, som ligger bag reglerne om dørlukning. Det gælder selv i sager, hvor offentlighedens interesse i at få information kan siges at veje særligt tungt, f.eks. i sager om forbrydelser i offentlig tjeneste eller sager om forbrydelser mod det offentlige (betænkningen side 112).

Udvalget foreslog således ingen ændringer af de »materielle« betingelser for dørlukning, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Med hensyn til navneforbud fandt udvalget, at domstolene fortsat i hver sag må veje den enkelte interesse i at få nedlagt et navneforbud op mod offentlighedens interesse i at få oplyst den pågældendes identitet (betænkningen side 114). Udvalget foreslog imidlertid en vis opstramning af reglerne, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed. Efter forslaget angives det således i loven, hvilke forhold der kan tale imod nedlæggelse af navneforbud, og det foreslås, at navneforbud kun skal kunne nedlægges, såfremt det vil udsætte nogen – vedkommende selv eller f.eks. dennes familie – for en unødvendig krænkelse, hvis den pågældendes identitet bliver afsløret (den foreslåede § 31).

I øvrigt medfører lovforslaget samlet en væsentlig forbedring af massemediernes muligheder for at bringe korrekt og dækkende omtale af retssager. Forslaget vil således medvirke til, at pressen kan undgå at skabe myter.

Spørgsmål 10:

Vil ministeren beskrive reglerne for parter og pressens ret til at udtale sig om skyldsspørgsmålet i straffesager, og vil ministeren overveje at skærpe reglerne for at undgå, at straffesager under efterforskningen procederes i pressen af politiet og forsvarerne?

Svar:

Efter retsplejelovens § 1016 a må ingen, som i embeds medfør er beskæftiget med en straffesag, udtale sig uden for retten til offentligheden angående skyldsspørgsmålet, så længe sagen ikke er pådømt eller bortfaldet.

Denne regel gælder for anklagemyndigheden, politiet, forsvarere, dommere, nævninger og domsmænd. Der er ikke knyttet sanktioner til overtrædelse af bestemmelsen, men ansvar kan eventuelt pålægges efter tjenestemandsgivningen, hvis den pågældende er tjenestemand, og eventuelt efter de almindelige strafferegler for tjenesteforseelelser.

Enhver, der forsætligt eller groft uagtsomt fremsætter udtalelser, som er beregnet på at virke i en videre kreds, og som er egnet til på uforvarlig måde at påvirke dommerne, domsmændene eller nævningerne med hensyn til en sags afgørelse, straffes efter retsplejelovens § 1017 med bøde eller hæfte.

Retsplejelovens regler hindrer ikke, at politiet, anklagemyndigheden og forsvareren kan give pressen en rimelig og korrekt orientering om en straffesag. Bestemmelsen udelukker således f.eks. ikke, at der – under iagttagelse af de almindelige regler om tavshedspligt m.v. – gives pressen faktuelle oplysninger om en verserende sag.

Det beror på karakteren af den enkelte sag og offentlighedens interesse heri, hvilke oplysninger politiet eller anklagemyndigheden kan og bør videregive til pressen, og på hvilken måde oplysningerne i givet fald bør videregives.

I vurderingen af, hvilke oplysninger der bør gives, kan bl.a. indgå hensyn til efterforskningen og hensyn til eventuelle sigtede eller tiltalte, vidner og andre. Må sagen antages at have betydelig offentlig interesse, kan oplysningerne efter omstændighederne mest hensigtsmæssigt videregives i en pressemeddelelse eller ved at holde et pressemøde.

Der må herudover navnlig lægges vægt på, at oplysninger til pressen ikke videregives på en måde, som er egnet til at rejse tvivl om, hvorvidt politiet og anklagemyndigheden udfører deres undersøgelser sagligt og objektivt.

Politi og anklagemyndighed bør naturligvis generelt være forsigtige med at komme med for håndfaste udtalelser om konkrete verserende sager.

Politiets og anklagemyndighedens kontakt til og samarbejde med pressen har givet Justitsministeriet anledning til generelle overvejelser, bl.a. på baggrund af den stigende offentlige interesse for politiets arbejde og pressens til tider meget intensive dækning af konkrete straffesager.

Justitsministeriet indledte bl.a. derfor i efteråret 1998 en møderække med repræsentanter fra Rigsadvokaten, Statsadvokatforeningen, Politimesterforeningen og Rigspolitichefen med henblik på at belyse en række spørgsmål om samarbejdet mellem pressen og politiet.

Den uformelle arbejdsgruppe har indhentet oplysninger fra en række forskellige politikredse om de hidtidige erfaringer i samarbejdet med pressen.

Det vil på den baggrund bl.a. blive overvejet, om der fremover bør udfærdiges mere formaliserede retningslinjer for politiets samarbejde med pressen.

Spørgsmål 11:

Finder ministeren, at det er korrekt, at Københavns Politi i f.eks. Plejebosagen udsender pressemeddelelse før grundlovsforhøret, og vil ministeren oversende den pågældende pressemeddelelse og kommentere indhold og form?

Svar:

Københavns Politis pressemeddelelse af 21. oktober 1997 vedlægges [i betænkningen optrykt som underbilag a til bilag 1].

Der henvises i øvrigt til besvarelsen af spørgsmål nr. 10.

Spørgsmål 12:

Er ministeren enig i, at læsning af retsbøger i civile sager giver pressen og offentligheden i øvrigt et meget ufuldstændigt billede af sagen, og hvad vil ministeren gøre for at forbedre offentlighedens muligheder for at følge med?

Svar:

Med hensyn til spørgsmålet om protokollering i retsbøgerne henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 7.

Som anført i betænkning nr. 1330/1997 (side 86) er civile retssager i modsætning til straffesager fortrinsvis af privat eller forretningsmæssig karakter. Ofte vil begge parter være interesserede i, at sagens nærmere omstændigheder ikke bliver »spredt« i offentligheden, i hvert fald ikke før domsforhandlingen finder sted.

Det må således generelt tages i betragtning, at en væsentlig udvidelse af mediernes adgang til aktindsigt i disse sager vil kunne medføre, at flere sager i stedet vil blive behandlet ved voldgift, der foregår for lukkede døre.

Lovforslaget vil imidlertid på flere punkter forbedre mediernes – og derigennem den øvrige offentligheds – muligheder for at følge med også i civile sager, jf. de foreslåede regler om bedre retslistes, om rettens mulighed for med parternes samtykke at give tilstedeværende journalister lov til at låne kopier af sagens bilag under domsforhandlingen og om mediernes adgang til aktindsigt i retsbøger m.v., efter at sagen er afsluttet.

Spørgsmål 13:

Finder ministeren, at det er tilstrækkelig vejledning for pressen og offentligheden i øvrigt, når konklusionen i mange straffesager indskrænkes til »efter bevisførelsen må det anses for godtgjort«?

Svar:

Efter retsplejelovens § 929, stk. 2, der ikke foreslås ændret, skal det angives i domsbegrundelsen, nøjagtigt hvilke omstændigheder der anses for beviste og lægges til grund, hvis tiltalte domfældes i en straffesag. Desuden skal det i begrundelsen angives, hvilke straffebestemmelser der anses for overtrådt.

Efter § 929, stk. 3, der heller ikke foreslås ændret, skal det, hvis tiltalte frifindes, bl.a. angives i begrundelsen, hvilke strafbetingende omstændigheder der mangler eller ikke er bevist, eller hvilke strafudelukkende omstændigheder der antages at foreligge.

Justitsministeriet har ikke planer om at tage initiativ til at ændre de nævnte krav til begrundelsen i straffedomme.

Alle væsentlige elementer i bevisførelsen vil fremgå af retsbogen, herunder dombogen, som medierne efter lovforslaget kan få aktindsigt i, jf. besvarelsen af spørgsmål nr. 7.

Spørgsmål 14:

Er ministeren enig i, at man lammer pressens arbejde, når retsbøgernes gengivelse af f.eks. forklaringer er meget sparsomme?

Svar:

Som det fremgår af besvarelsen af spørgsmål nr. 7, skal hovedindholdet af de forklaringer, der afgives under en sag, gengives i retsbogen, og retten kan bestemme, at forklaringerne skal protokolleres i videre omfang, hvis det er særligt be-

grundet. De vigtigste udtalelser gengives så vidt muligt med den pågældendes egne ord.

De nævnte regler om protokollering – som ikke foreslås ændret – medfører efter min opfattelse, at det vil være værdifuldt for medierne, at man som foreslået får mulighed for, når sagen er endt, at gøre sig bekendt med indholdet af retsbøgerne, jf. den foreslåede § 41 a.

Der henvises i øvrigt til besvarelsen af spørgsmål nr. 7.

Spørgsmål 15:

Er ministeren i besiddelse af pressens interne regler om rets- og kriminalreportage, og vil ministeren i benægtende fald fremskaffe disse?

Svar:

Der vedlægges kopi af Danske Dagblades Fornings vejledende regler for god presseskik, jf. afsnit C om retsreportage [i betænkningen optrykt som underbilag b til bilag 1].

Spørgsmål 16:

Gælder der særlige etiske regler for, i hvilket omfang parternes advokater i civil- og straffesager over for pressen kan gengive en sags forløb?

Svar:

Efter retsplejelovens § 31, stk. 2 (den foreslåede § 29 d) er det forbudt at gengive offentligt, hvad der forhandles i retsmøder, som holdes for lukkede døre, medmindre dørlukningen alene er besluttet af hensyn til ro og orden i retslokalet.

I straffesager kan der herudover i visse tilfælde nedlægges referatforbud, dvs. forbud mod offentlig gengivelse af forhandlingerne i retsmøder, der ikke holdes for lukkede døre, jf. retsplejelovens § 31, stk. 3 (den foreslåede § 30).

I straffesager gælder endvidere, at ingen, som i embeds medfør er beskæftiget med en sag, må udtale sig uden for retten om skyldsspørgsmålet, så længe sagen ikke er pådømt eller bortfaldet, jf. retsplejelovens § 1016 a, der er omtalt i besvarelsen af spørgsmål nr. 10 ovenfor, og som ikke foreslås ændret. Efter forarbejderne til bestemmelsen omfatter dette forbud ikke kun beskikkede advokater, men også en forsvarer, som tiltalte selv har valgt.

Efter retsplejelovens § 126 skal advokater udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Disciplinærsager mod advokater for hand-

linger i strid med god advokatskik behandles af Advokatnævnet, jf. retsplejelovens § 147 b.

Spørgsmål 17:

Gælder der regler som anført i spørgsmål nr. 16 for politiet?

Svar:

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 10.

Spørgsmål 18:

Frygter ministeren ikke, at politiets oplysninger til pressen om verserende straffesager kan få forsvarere til at efterforske på egen hånd?

Svar:

I besvarelsen af spørgsmål nr. 10 er der redegjort for de regler, der gælder om bl.a. politiets udtalelser til pressen om verserende straffesager. Det forhold, at politiet giver offentligheden faktuelle oplysninger om en sag i overensstemmelse med disse regler, vil efter Justitsministeriets opfattelse ikke kunne begrunde, at forsvarere begynder at »efterforske« på egen hånd.

Spørgsmål 19:

Er ministeren enig i, at pressens hovedkilde i straffesager er personlige kontakter i politiet, og finder ministeren, at dette er et problem?

Svar:

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 10.

Spørgsmål 20:

Vil det efter gældende ret og efter lovforslaget være helt udelukket, at en arrestant kan holde pressemede?

Svar:

Lovforslaget vedrører ikke arrestanters mulighed for at modtage besøg af journalister m.v.

Med hensyn til de gældende regler herom – som altså ikke foreslås ændret – kan Justitsministeriet oplyse, at det fremgår af retsplejelovens § 771, stk. 1, at en varetægtsarrestant kan modtage besøg i det omfang, opretholdelse af orden og sikkerhed i varetægtsfængslet tillader det. Politiet kan af hensyn til varetægtsfængslingens øje-

med modsætte sig, at varetægtsarrestanten modtager besøg, eller forlange, at besøg finder sted under kontrol.

Denne regel suppleres af administrative bestemmelser, herunder bekendtgørelse nr. 491 af 12. september 1978 om ophold i varetægtsfængsel, der i §§ 10, 21 og 23 indeholder bestemmelser om besøg m.v., og af cirkulære nr. 163 af 13. september 1978 om offentlighedens adgang til kriminalforsorgens anstalter og arresthuse.

Det fremgår af § 1, stk. 1, nr. 5, i det nævnte cirkulære, at institutionens leder kan tillade besøg af repræsentanter for bl.a. dagspressen. Ifølge cirkulærets § 4 kan institutionens leder tillade interviews med indsatte, men politiet kan efter § 5 af hensyn til efterforskningen modsætte sig samtale og interviews med varetægtsarrestanter.

Politets afslag på besøg eller krav om kontrol kan kræves indbragt for domstolene, jf. retsplejelovens § 771.

Spørgsmål 21:

Hvordan vil ministeren karakterisere en udtalelse fra politiet om, at politiet i en verserende straffesag er optimister?

Svar:

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 10.

Spørgsmål 22:

Kan man forestille sig, at det forbydes politi og advokat overhovedet at udtale sig under efterforskningen, såfremt retsmøderne finder sted for lukkede døre?

Svar:

Som det nærmere er omtalt i besvarelsen af spørgsmål nr. 16, er det forbudt at gengive offentligt, hvad der forhandles i lukkede retsmøder (medmindre dørlukning alene er besluttet af hensyn til ro og orden i retslokalet). Endvidere er det forbudt for enhver, der i embeds medfør er beskæftiget med en straffesag, at udtale sig uden for retten om skyldsspørgsmålet, så længe sagen ikke er pådømt eller bortfaldet.

De gældende regler sætter således meget snævre grænser for, hvad der må siges offentligt om en sag, når retsmøderne holdes for lukkede døre.

Spørgsmål 23:

Er ministeren enig i, at adgang til at bruge referatbåndoptager giver større mulighed for en korrekt retsreportage?

Svar:

Jeg er enig i, at fordelen ved at tillade journalister at bruge referatbåndoptager vil være, at det øger mulighederne for en korrekt gengivelse af retsmødet.

I lovforslagets bemærkninger er der redegjort for de modhensyn, der har medført, at forslaget i betænkning nr. 1330/1997 om at tillade journalisters brug af referatbåndoptagere ikke er medtaget i lovforslaget.

Dommerforeningen og præsidenterne for Østre og Vestre Landsret har således over for Justitsministeriet stærkt frarådet at give journalister tilladelse til at bruge referatbåndoptager under retsmøder, medmindre retterne får mulighed for selv at optage retsmøderne på bånd.

Dommerforeningen og retspræsidenterne har bl.a. peget på, at det vil være uacceptabelt, at en journalist ved hjælp af en båndoptagelse kan hævde, at noget er blevet sagt eller er foregået, hvis retten er afskåret fra at kunne kontrollere det nøjagtigt og fra eventuelt at kunne imødegå fejlagtige udsagn.

Som nævnt i bemærkningerne til lovforslaget, vil det i givet fald koste et to-cifret millionbeløb at installere optageudstyr af den fornødne kvalitet i retssalene.

Som påpeget af Dommerforeningen vil retternes brug af båndoptagere have videregående betydning for retsledelse, protokollering, domsskrivning og indretningen af retslokalerne. Brede overvejelser om de retsplejemæssige aspekter ved domstolens brug af ny teknologi bør efter Justitsministeriets opfattelse indgå i det generelle arbejde med en reform af den civile retspleje, som nu gennemføres i Retsplejerådets regi.

Endvidere har Justitsministeriet lagt betydelig vægt på, at der må antages at være en væsentlig risiko for, at en almindelig adgang til båndoptagelser vil svække mulighederne for at få vidner til at afgive forklaringer i retten.

I betænkning nr. 1330/1997 anførte udvalget bl.a., at den blotte viden hos parter og vidner om, at deres forklaring bliver optaget på bånd af udenforstående, vil øge belastningen ved at afgive forklaring og bidrage til at svække tilliden til vidneforklaringerne. Det er blevet mere udbredt,

at vidner i straffesager udtrykker frygt for at udtale sig for åbne døre, eller mens tiltalte er til stede, og frygten for, hvad udenforståendes båndoptagelser senere kan bruges til, vil kunne gøre det vanskeligere at få vidner til at udtale sig.

Spørgsmål 24:

Er ministeren enig i følgende princip: At jo lettere adgang der er til lødig information, jo større mulighed er der for en lødig retsreportage?

Svar:

Man kan næppe være uenig i princippet, men hensynet til at give medierne så let adgang som muligt til så mange oplysninger som muligt må generelt vejes op mod nogle modhensyn, som også er væsentlige, jf. bl.a. besvarelsen af spørgsmål nr. 23.

Lovforslaget er i det hele udtryk for denne afvejning.

Spørgsmål 25:

Med lovforslaget ophæves den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 41 a om retsstenografer. Dette vil af nogle borgere kunne opfattes som en svækkelse af deres retssikkerhed. Hvordan mener ministeren, at man kan sikre borgerne en tilsvarende retssikkerhed uden brug af autoriserede retsstenografer? Vil det være en mulighed at give parten i retssagen mulighed for selv at tage en person med til at tage referat af sagen? Hvordan skulle et ændringsforslag herom i givet fald udformes?

Svar:

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 41 a er justitsministeren bemyndiget til at autorisere stenografer til optagelse af stenografisk referat af retsforhandlinger.

Som anført i lovforslagets bemærkninger foreslås bestemmelsen ophævet, fordi der ikke er aktuelle uddannelser, som gør det muligt at autorisere yderligere retsstenografer, hvoraf der nu kun findes to i Danmark.

Efter retsplejelovens regler skal forklaringer, der afgives under domsforhandlingen, gengives i retsbogen i det omfang, retten bestemmer, og retten skal herved bl.a. tage hensyn til ønsker fra parter og vidner.

Som nævnt i lovforslagets bemærkninger er der ikke efter retsplejeloven noget til hinder for, at en part under et retsmøde kan medbringe en

person, der kan tage stenografisk referat af forhandlingerne. Den foreslåede ophævelse af bestemmelsen om retsstenografer vil ikke ændre herved, og der er således ikke behov for et ændringsforslag som nævnt i spørgsmålet.

Spørgsmål 26:

Skal svaret på spørgsmål nr. 4, jf. bilag 15, forstås således, at ministeren finder det rimeligt og logisk, at journalister og andre, der kan stenografere, frit kan offentliggøre retsbøger fra retsmøder under efterforskningen i deres fulde ordlyd, medens andre journalister er ringere stillet, fordi de ikke kan få udleveret retsbøger, og vil ministeren yde teknisk bistand til et ændringsforslag, der giver mulighed for at få retsbøger fra offentlige retsmøder udleveret?

Svar:

Justitsministeriet har i besvarelsen af spørgsmål nr. 4 redegjort for de hensyn, der begrundes, at journalister efter lovforslaget normalt kan få kopi af retsbøgerne, men først, når den pågældende sag er afsluttet.

Justitsministeriet har således bl.a. lagt vægt på, at en udvidelse af den personkreds, der har adgang til retsbøgerne, mens en sag verserer, i sig selv indebærer en risiko for misbrug og for svækkelse af vidnebeviset. Det er vigtigt ikke at undergrave princippet i retsplejelovens § 182 om, at vidner ikke må høre parternes, andre vidners og syns- og skønsmænds forklaringer. Retssbøgerne indeholder en autoritativ gengivelse af de forklaringer m.v., der er afgivet i retten, og kan derfor ikke sammenlignes med journalisters egne referater af et retsmøde.

I besvarelsen af spørgsmål nr. 4 er der også peget på, at en adgang for journalister til løbende aktindsigt i retsbøgerne i straffesager ville betyde, at journalister fik en mere vidtgående adgang til aktindsigt end personer, der uden at være parter er involveret i sagen.

Et ændringsforslag som nævnt i spørgsmålet vil kunne udformes således:

»Til § 1.

X) I nr. 2 udgår i den foreslåede § 41 a, stk. 4, 1. pkt., ordene: », og sagen er endt«.

Som det fremgår, kan jeg ikke støtte et sådant ændringsforslag.

Spørgsmål 27:

Hvordan skal svaret på spørgsmål nr. 4, jf. bilag 15, forstås med hensyn til misbrug og svækkelse af vidneudsagn? Skal det forstås således, at personer, der overværer åbne retsmøder, ikke misbruger og svækker vidneudsagn, medens de, der måtte afhente en retsbog, vil svække og misbruge vidneudsagn?

Svar:

Som anført i besvarelsen af spørgsmål nr. 26 indeholder retsbøgerne en autoritativ gengivelse af forhandlingerne i retten. Efter Justitsministeriets opfattelse kan retsbøger derfor ikke sammenlignes med tilhøreres egne referater af retsmøder.

Spørgsmål 28:

Når ministeren i øvrigt i en række svar henviser til konklusionerne i betænkning nr. 1330/1997 vedrørende samarbejde mellem retterne og pressen, hvad er så begrundelsen for, at adgangen til referatbåndoptager som notatredskab er udeladt samtidig med, at adgangen til retsbøger er begrænset, og er ministeren ikke enig i, at pressen bør gives optimale muligheder for at give et retvisende billede af et retsmødes forløb?

Svar:

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 23 (om referatbåndoptager) og til besvarelsen af spørgsmål nr. 4, 26 og 27 (om aktindsigt i retsbøger).

Lovforslaget medfører væsentlige forbedringer for journalisterne på en række punkter. Som nævnt i besvarelsen af spørgsmål nr. 24 er lovforslaget samtidig udtryk for en afvejning af hensynet til massemediernes arbejdsmuligheder over for nogle modhensyn, som også er væsentlige.

Spørgsmål 29:

Er ministeren enig i, at tiltaltes forklaring for åbne døre i sædelighedssager kan være lige så krænkende og behovet for lukkede døre af hensyn til offeret lige så vægtigt, som når offeret selv afgiver forklaring, og giver dette ministeren anledning til initiativer?

Svar:

I straffesager gælder, at dørene efter begæring lukkes under forurettedes forklaring i sager om

voldtægt, incest m.v., jf. retsplejelovens § 29, stk. 6 (den foreslåede § 29 a). Endvidere kan retten i andre tilfælde beslutte, at dørene skal lukkes, hvis der er grund til at antage, at offentlighedens tilstedeværelse vil tilføje nogen en unødvendig krænkelse, jf. retsplejelovens § 29, stk. 4 (den foreslåede § 29, stk. 1, nr. 3).

Der er således – også efter lovforslaget – mulighed for, at dørene kan lukkes af hensyn til f.eks. ofre i sædelighedssager, mens tiltalte afgiver forklaring. Jeg finder det rigtigt, at dørlukning i disse situationer ikke sker »automatisk«, men som hidtil efter rettens konkrete vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Spørgsmål 30:

Indebærer den foreslåede § 30 a, at f.eks. 21 fremmødte journalister hver for sig kan procedere spørgsmålet om referatforbud, og er retsformanden forpligtet til at sikre, at synspunkterne bliver refereret i retsbogen?

Svar:

Justitsministeriet går ud fra, at »§ 30 a« skal være »§ 30 b«, hvorefter tilstedeværende journalister får ret til at udtale sig, inden retten træffer afgørelse om referatforbud.

Som anført i lovforslagets bemærkninger (pkt. 6.2), bestemmer dommeren i medfør af de almindelige regler om procesledelse, jf. retsplejelovens kapitel 16, hvornår et spørgsmål er tilstrækkeligt behandlet. Dommeren vil inden for rammerne af disse regler endvidere kunne bestemme, på hvilken måde de tilstedeværende medierepræsentanter kan fremkomme med deres synspunkter, før der træffes afgørelse om referatforbud.

Er der mange journalister til stede, vil det for at undgå, at behandlingen af det pågældende spørgsmål trækker unødigt i langdrag, f.eks. kunne bestemmes, at medierepræsentanternes synspunkter skal fremføres af en enkelt journalist med mulighed for, at de øvrige journalister kan supplere med eventuelle yderligere synspunkter.

Som nævnt i besvarelsen af spørgsmål nr. 7 skal retsbogen bl.a. indeholde en kort fremstilling af forhandlingerne i retten, og de påstande, der nedlægges under sagen, skal gengives fuldstændigt.

Spørgsmål 31:

Finder ministeren det rimeligt, at pressen kan kære klokkeklare afgørelser om lukkede døre, og vil det ikke belaste landsretterne unødigt?

Svar:

Justitsministeriet går ud fra, at »klokkeklare afgørelser« skal forstås som åbenbart rigtige afgørelser.

Efter Justitsministeriets opfattelse er det ikke muligt at afgrænse en kæreadgang på grundlag af, om en afgørelse om dørlukning er åbenbart rigtig eller ej.

Den foreslåede kæreadgang vil medføre nogle sager ved landsretterne, men den øgede belastning skønnes dog ikke at ville have ressource-mæssige konsekvenser.

Spørgsmål 32:

Hvilken pligt har anklagemyndigheden til under procedure om spørgsmålet om åbne/lukkede døre at varetage offentlighedens interesser, hvor hensynet til efterforskningen ikke tilsiger det modsatte?

Svar:

Anklagemyndigheden har en almindelig pligt til at handle i overensstemmelse med gældende lovgivning, herunder de regler, der gælder om betingelserne for dørlukning.

I straffesager, hvor der rejses spørgsmål om dørlukning, og hvor en beslutning herom ikke kan begrundes i efterforskningsmæssige hensyn, jf. den foreslåede § 29, stk. 2, nr. 3, i retsplejeloven, vil anklagemyndigheden efter omstændighederne skulle vurdere og udtale sig om, hvorvidt der foreligger andre omstændigheder, som efter loven kan begrunde dørlukning, og om betingelserne for at fravige offentlighedsprincippet i øvrigt må antages at være opfyldt, jf. den foreslåede § 29.

Spørgsmål 33:

Deler ministeren det indtryk, at anklageren som oftest, hvis forsvareren anmoder om dørlukning eller navneforbud, ikke protesterer med det resultat, at der er sager, der holdes for lukkede døre, men som egentlig burde holdes for åbne døre?

Spørgsmål 34:

Deler ministeren det indtryk, at dommeren er tilbøjelig til at lukke dørene, hvis forsvareren begærer det og anklagemyndigheden ikke protester?

Svar:

Udvalget anfører i betænkning nr. 1330/1997 på grundlag af nogle undersøgelser, at dørlukning kun sker i en lille procentdel af alle retsmøder, men at dørene oftere lukkes i sager, der omtales i medierne, end i retssager generelt, jf. også besvarelsen af spørgsmål nr. 35 nedenfor.

Det gør formentlig indtryk på retten, hvis både forsvareren og anklageren giver udtryk for, at der efter deres opfattelse er grundlag for dørlukning, og at de øvrige betingelser herfor er opfyldt. Justitsministeriet har ikke nærmere statistiske oplysninger herom.

Som anført i lovforslagets bemærkninger har de foreslåede regler om mediernes ret til at udtale sig i spørgsmål om dørlukning til formål at sikre, at der kommer synspunkter frem, som kan give retten bedre mulighed for at vurdere, om eller i hvilket omfang offentlighedsprincippet bør fraviges i den konkrete sag.

Spørgsmål 35:

Har ministeren oplysninger, der kan dokumentere, at der afholdes flere møder for lukkede døre end tidligere?

Svar:

I betænkning nr. 1330/1997 sammenholder udvalget resultaterne af to undersøgelser, som henholdsvis Justitsministeriet og udvalget selv har fået foretaget af, hvor ofte retsmøder holdes for lukkede døre, jf. betænkningen side 101-106 og 226-235. Justitsministeriets undersøgelse er foretaget i 1990 og vedrører årene 1984 og 1989, mens udvalgets undersøgelse vedrører 1994.

Udvalget konkluderer, at billedet af, hvor ofte retsmøder afholdes for lukkede døre, ikke i 1994 havde ændret sig i forhold til 1990-undersøgelsen. Udvalget anfører bl.a., at dørlukning kun sker i en lille procentdel af alle retsmøder, men at dørene oftere lukkes i sager, der omtales i massemedierne, end i retssager generelt.

Justitsministeriet er ikke i besiddelse af yderligere oplysninger om antallet af dørlukninger.

Spørgsmål 36:

I hvilket omfang har lovforslaget imødekommet bekymringer og indvendinger fra domstolene og dommerforeningen?

Svar:

Lovforslaget indeholder ikke regler om journalisters adgang til at bruge referatbåndoptager under retsmøder. Som anført i lovforslagets bemærkninger, har Dommerforeningen og præsidenterne for Østre og Vestre Landsret og Københavns Byret frarådet at gennemføre forslaget herom i betænkning nr. 1330/1997, medmindre retterne får mulighed for selv at optage retsmøderne på bånd.

Repræsentanter for domstolene havde også indvendinger mod udvalgets forslag om at give journalister adgang til at få kopi af retsbøger, mens den pågældende sag verserer. Efter lovforslaget kan journalister få aktindsigt i retsbøger, når sagen er afsluttet.

Herudover anbefalede Præsidenten for Vestre Landsret i sit høringssvar, at kompetencen til at tillade billedoptagelse i rettens bygninger ved kollegiale retter og administrationsembeder blev tillagt vedkommende præsident eller administrerende dommer og ikke den enkelte dommer, sådan som udvalget havde foreslået.

Spørgsmål 37:

Hvad er begrundelsen for, at kun tilfældige journalister og ikke andre tilhørere skal have kæreadgang?

Svar:

Lovforslaget indebærer, at massemedierne får en kæreadgang, som andre, der er til stede som tilskuere ved et retsmøde, ikke får.

Også i nogle af høringssvarene og i den offentlige debat om udvalgets betænkning blev der stillet spørgsmål ved, om denne »forskelsbehandling« er rimelig. Der blev desuden peget på risikoen for, at medierne kommer til at involvere sig som en slags parter i sagerne.

Som anført i lovforslagets bemærkninger, er Justitsministeriet enig i, at det kan give anledning til væsentlig tvivl, om der bør indføres kæreadgang alene for massemedierne. Overvejelser om en bredere kæreadgang rejser imidlertid en række principielle og praktiske spørgsmål, der må indgå i det generelle reformarbejde vedrørende retsplejen, som Retsplejerådet er i gang

med. I forbindelse med dette lovforslag er alternativet således ikke at udvide kæreadgangen yderligere, men at opretholde de gældende regler indtil videre.

Justitsministeriet har fundet det rigtigst at medtage forslaget (der i betænkning nr. 1330/1997 er fremsat af et enigt udvalg), også under hensyn til, at hovedformålet med at tillægge medierne beføjelse på dette område vil være at sikre, at det generelle hensyn til offentlighedsprincippet indgår i domstolenes vurdering af, hvornår det er rimeligt at begrænse offentlighedens adgang til at følge en sag.

Efter Justitsministeriets opfattelse bør de foreslåede regler virke en tid, således at der kan indhøstes erfaringer med deres anvendelse i praksis og deres betydning for afviklingen af retssager med stor medieinteresse.

Spørgsmål 38:

Betyder den foreslåede § 41 a, at en journalist før domsforhandlingen kan læse et anklageskrift og offentliggøre den tiltaltes identitet, hvorefter retten ved domsforhandlingens begyndelse afsiger kendelse om navneforbud?

Svar:

Efter den foreslåede § 41 a, stk. 1, 4. pkt., bebyrder justitsministeren til at fastsætte regler om, på hvilket tidspunkt gennemsyn eller udlevering af anklageskrifter kan ske.

I lovforslagets bemærkninger (pkt. 4.2.1) er der nærmere redegjort for, hvordan de administrative regler agtes udformet. Der vil blive fastsat regler, som sikrer, at tiltalte forinden selv er gjort bekendt med tiltalen, og at han har haft lejlighed til at tage stilling til, om han ønsker at få beskikket en forsvarer (medmindre beskikkelse af en forsvarer i det pågældende tilfælde er obligatorisk). Det vil endvidere blive sikret, at tiltalte har haft lejlighed til at tale med forsvareren og f.eks. tage stilling til, om der skal fremsættes begæring om navneforbud.

Det vil således bl.a. blive fastsat, at medierne kan få mulighed for på dommerkontoret at læse eller få kopi af anklageskriftet tre dage før domsforhandlingen eller retsmødet, hvis anklageskriftet er blevet forkyndt for tiltalte mindst en uge forinden. I tilfælde, hvor anklageskriftet ikke forkyndes, men alene sendes som almindeligt brev, skal der være gået mindst en uge fra det tidspunkt, hvor den tiltalte må antages at have

fået anklageskriftet i hænde, dvs. 9 dage efter afsendelsen fra dommerkontoret. Hvis der længe inden udarbejdelsen af anklageskriftet er blevet beskikket en forsvarer – f.eks. fordi der har været grundlovsforhør – skal medierne dog kunne få aktindsigt tre dage før domsforhandlingen, hvis blot den tiltalte forinden har fået anklageskriftet i hænde eller har fået det forkyndt.

De administrative regler vil således blive udformet med henblik på, at den tiltalte skal have haft mulighed for at bede retten tage stilling til spørgsmålet om navneforbud, inden medierne får aktindsigt i anklageskriftet.

Spørgsmål 40:

Kan ministeren tilslutte sig ændringsforslag nr. 2, 5, 6, 7 og 8, således som de fremgår af udkastet til betænkning, jf. L 78 – bilag 23? I beægtende fald, hvorfor ikke?

Svar:

Jeg kan ikke tilslutte mig de pågældende ændringsforslag.

Begrundelsen herfor er følgende:

Ad ændringsforslag nr. 2 og 5:

Ændringsforslagene går ud på, at der i straffesager skal være navneforbud vedrørende alle involverede personer, medmindre retten konkret opbæver forbudet.

I overensstemmelse med grundlovens bestemmelse om offentlighed i retsplejen er udgangspunktet efter de gældende regler i retsplejeloven og efter lovforslaget derimod, at retsmøder holdes for åbne døre, og at der uden særlige begrænsninger kan refereres offentligt fra retsmøder, der er holdt for åbne døre.

Princippet om åbne døre og den heraf følgende ret til at referere retsmøder offentligt har navnlig til formål at medvirke til at sikre en retfærdig rettergang. Dette hensyn kan imidlertid i nogle tilfælde, der er nærmere angivet i loven, vige for andre væsentlige hensyn.

Efter min opfattelse vil det være forkert at ændre det nævnte hovedprincip i retsplejeloven. Navneforbud bør som hidtil være en undtagelse og bør kun nedlægges efter rettens vurdering i hvert enkelt tilfælde.

De problemer med medieomtales eventuelle »domsvirkning«, som fremhæves i bemærkningerne til ændringsforslagene, bør efter min opfattelse ikke føre til ændringer af grundlæggende regler i retsplejeloven.

Ad ændringsforslag nr. 6 og 7:

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 31, stk. 4, er tegning i retssalen forbudt, medmindre retten giver tilladelse i det enkelte tilfælde.

Ændringsforslagene går ud på at opretholde og yderligere stramme denne regel, således at retten kun under særlige omstændigheder kan give tilladelse til at tegne under retsmøder og til at offentliggøre tegninger fra retsmøder.

Efter lovforslaget (den foreslåede § 32 a i retsplejeloven) er tegning tilladt, men retten kan under særlige omstændigheder forbyde det. Endvidere kan retten under særlige omstændigheder forbyde, at tegninger fra et retsmøde offentliggøres – det vil navnlig være aktuelt, hvis der under retsmødet opstår en situation, som, hvis retten havde kendt den på forhånd, ville have medført, at det var blevet forbudt at tegne.

Adgangen til offentligt at gengive tegninger fra retsmøder vil i øvrigt være begrænset af eventuelle navne- og referatforbud og af retsplejelovens regler om forbud mod at offentliggøre lægdommeres og visse forurettedes identitet.

Lovforslagets bestemmelse om tegning er udformet i overensstemmelse med udvalgets forslag i betænkning nr. 1330/1997 om samarbejdet mellem retterne og pressen. Som anført i betænkningen (side 135-136) er det som regel sværere at identificere en person på grundlag af en tegning end på grundlag af et fotografi. En tegning vil heller ikke på samme autentiske måde som et fotografi kunne »udstille« en part eller et vidne i en presset situation.

Ad ændringsforslag nr. 8:

Efter lovforslaget (den foreslåede § 41 a, stk. 1, i retsplejeloven) kan pressen få aktindsigt i anklageskrifter og retsmødebegæringer. Før der gives aktindsigt, skal dokumenterne anonymiseres, sådan at forurettedes og eventuelle vidners identitet ikke fremgår heraf. Justitsministeren

fastsætter nærmere regler om, på hvilket tidspunkt aktindsigten kan gennemføres.

Ændringsforslaget indeholder to ændringer i forhold til lovforslaget:

1) Den foreslåede anonymisering udvides til også at omfatte sigtedes/tiltaltes identitet.

Spørgsmålet om, hvorvidt pressen kan få oplyst den sigtedes eller tiltaltes navn, bør efter min opfattelse alene afgøres efter de almindelige regler om navne- og referatforbud.

Det skyldes, at pressens aktindsigt i anklageskrifter og retsmødebegæringer vil blive tilrettelagt således, at dokumenterne i praksis først udleveres, når sigtede/tiltalte har haft lejlighed til at tage stilling til, om han ønsker at få beskikket en forsvarer, og når den pågældende har haft lejlighed til at tale med forsvareren og bl.a. tage stilling til, om der skal fremsættes begæring om navneforbud. Der henvises herom til besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål nr. 38 vedrørende lovforslaget.

2) Det anføres udtrykkeligt, at anonymiseringen skal ske således, at personnumre ikke fremgår af det pågældende dokument.

Efter Justitsministeriets opfattelse er der ikke behov for denne ændring.

Kravet om, at dokumenterne skal »anonymiseres, således at forurettedes og vidners identitet ikke fremgår heraf« (lovforslagets formulering) indebærer utvivlsomt, at forurettedes og vidners personnumre ikke må kunne læses. I øvrigt fremgår forurettedes og vidners personnumre ikke af anklageskrifter og normalt heller ikke af retsmødebegæringer.

Sigtedes eller tiltaltes personnummer vil normalt fremgå af anklageskriftet og af retsmødebegæringer. Et personnummer er imidlertid en fortrolig oplysning, og lovforslaget indeholder ikke en særlig hjemmel til, at personnumre kan videregives til private. Sigtedes/tiltaltes personnummer må således ikke fremgå af de dokumenter, pressen får aktindsigt i.

Underbilag a til bilag 1

Ad justitsministerens svar på spørgsmål 11

Københavns Politi
PRESSEINFORMATION

Den 21. oktober 1997

Sigtet for 22 tilfælde af aktiv dødshjælp

Københavns Politi, Afdeling A, anholdt mandag den 20. oktober om formiddagen en 32-årig kvindelig plejehjemsassistent.

Kvinden sigtes af politiet for i 22 tilfælde at have ydet aktiv dødshjælp over for beboere på Vesterbro i København, hvor hun senest har været ansat i perioden fra 1. juni 1994 til 25. marts 1997, hvor hun blev afskediget.

Ud over sigtelserne for aktiv dødshjælp er kvinden sigtet for tyverier og underslæb. Underslæbsforholdene beløber sig til et samlet beløb på 629.000 kr. Tyverier og underslæb er begået over for såvel nu afdøde som nulevende beboere på plejehjemmet. Kvinden sigtes desuden for overtrædelse af lægelovens § 25, stk. 2, (kvak-salveri).

De 22 personer, heraf 15 kvinder og 7 mænd, der er døde under omstændigheder, som efter-

forskes af politiet, var i alderen fra 65 til 97 år. Det første af de dødsfald, der indgår i sigtelsen, fandt sted i august måned 1994.

Politiet har ud over sigtelserne mod den 32-årige kvinde rejst sigtelse for overtrædelse af lægelovens § 18 og straffelovens §§ 157 og 241 mod en læge med patienter på plejehjemmet.

Den anholdte kvinde fremstilles i grundlovsforhør i dag kl. 09.30 i Københavns Byrets 1. afdeling.

Københavns Politi er i færd med at underrette de pårørende, som har relationer til de afdøde som er omfattet af sagskomplekset.

Der vil ikke blive givet yderligere oplysninger til pressen, før grundlovsforhøret er afsluttet.

Sagen behandles af Kriminalpolitiet, Afdeling A.

Kurt Jensen
Kriminalinspektør

Underbilag b til bilag 1

Ad justitsministerens svar på spørgsmål 15

Danske Dagblades Forening

Vejledende regler for god presseskik

Grundlæggende synspunkter

Sikringen af ytringsfriheden i Danmark står i nøje forbindelse med massemediernes frie adgang til at indsamle informationer og nyheder og til at offentliggøre dem så korrekt som muligt. Den frie kommentar er en del af ytringsfrihedens udøvelse. Under varetagelse af disse opgaver bør massemediernes anerkende hensynet til den enkelte borgers krav på respekt for den personlige integritet og privatlivets fred og til behovet for beskyttelse mod ubeføjet krænkelse.

Under brud på god presseskik henhører også hindring af berettiget offentliggørelse af informationer af væsentlig betydning for offentligheden samt eftergivenhed over for udenforståendes krav om indflydelse på massemediernes indhold, hvis eftergivenheden kan medføre tvivl om massemediernes frie og uafhængige stilling. Brud på god presseskik foreligger endvidere, hvis en journalist pålægges opgaver, som er i strid med nærværende presseetiske regler.

En journalist bør ikke pålægges opgaver, der strider mod hans samvittighed eller overbevisning.

Reglerne omfatter det redaktionelle stof (tekst og billeder), som offentliggøres i den trykte periodiske presse, radio og fjernsyn samt i de øvrige massemedier.

Reglerne omfatter tillige annoncer og reklamer i den trykte periodiske presse og i de øvrige massemedier, i det omfang der ikke er fastsat særlige regler herom.

Reglerne omfatter omtalte og afbildede personer, herunder også afdøde personer, juridiske personer og lignende.

Reglernes indhold

A. Korrekte meddelelser

1. Det er massemediernes opgave at bringe korrekt og hurtig information. Så langt det er

muligt, bør det kontrolleres, om de oplysninger, der gives, er korrekte.

2. Kritik bør udvises over for nyhedskilderne, i særdeleshed når disses udsagn kan være farvet af personlig interesse eller skadevoldende hensigt.

3. Oplysninger, som kan være skadelige, krænkende eller virke agtelsesforringende for nogen, skal efterprøves i særlig grad, inden de bringes, først og fremmest ved forelæggelse for den pågældende.

4. Angreb og svar bør, hvor det er rimeligt, bringes i sammenhæng og på samme måde.

5. Det skal gøres klart, hvad der er faktiske oplysninger, og hvad der er kommentarer.

6. Overskrifter og mellemrubrikker skal i form og indhold have dækning i den pågældende artikel eller udsendelse. Det samme gælder de såkaldte spisesedler.

7. Berigtigelse af urigtige meddelelser skal finde sted på redaktionens eget initiativ, hvis og så snart kendskab til fejl af betydning i de bragte meddelelser indgår.

Berigtigelsen skal foretages i en sådan form, at læserne, lytterne eller seerne får klar mulighed for at blive opmærksom på berigtigelsen.

B. Adfærd i strid med god presseskik

1. Meddelelser, der kan krænke privatlivets fred, skal undgås, medmindre klar almen interesse kræver offentlig omtale. Det enkelte menneske har krav på beskyttelse af sin personlige anseelse.

2. Selvmord eller selvmordsforsøg bør ikke omtales, medmindre klar almen interesse kræver eller begrunder offentlig omtale, og i så fald bør omtalen være så skånsom som muligt.

3. Ofre for forbrydelser eller ulykker skal vises det størst mulige hensyn. Det samme gælder vidner og pårørende til de implicerede. Ved indsamling og gengivelse af billedmateriale skal der vises hensynsfuldhed og takt.

4. Der bør opretholdes en klar skillelinje mellem annoncering og redaktionel tekst. Tekst og billeder foranlediget af direkte eller indirekte merkantile interesser bør kun bringes, hvis et klart journalistisk kriterium taler for offentliggørelse.

5. Andres tillid må ikke misbruges. Der bør vises særligt hensyn over for personer, som ikke kan ventes at være klar over virkningerne af deres udtalelser. Andres følelser, uvidenhed eller svigtende herredømme bør ikke misbruges.

C. Retsreportage

1. De under A og B anførte almindelige pressetiske regler gælder også for retsreportagen.

2. Reglerne for retsreportagen gælder også sagernes forberedelse, herunder straffesagens behandling hos politi og anklagemyndighed.

3. Retsreportagen bør være objektiv. På hvert stadium af sagernes forberedelse og ved behandlingen i retten bør journalisten tilstræbe en kvalitativ ligelig gengivelse af parternes – i straffesager anklagemyndighedens og forsvarers – synspunkter.

En omtale af en straffesag bør følges op med et referat af sagens afslutning, hvad enten denne finder sted i form af tiltalefrafald, frifindelse eller domfældelse.

4. Det bør undgås at nævne personers slægtsforhold, stilling, race, nationalitet, trosbekendelse eller organisationsforhold, medmindre dette direkte har med sagen at gøre.

5. Så længe en straffesag ikke er endeligt afgjort eller bortfaldet, må der ikke offentliggøres meddelelser, der kan lægge hindringer i vejen for sagens opklaring, eller tilkendegivelser om, at en sigtet eller tiltalt er skyldig. Ved omtale af en straffesag skal det klart fremgå, om sigtede/tiltalte har erklæret sig skyldig eller ikke-skyldig.

6. Der skal i videst muligt omfang følges en klar saglig linje ved afgørelsen af, hvilke sager der omtales, og i hvilke tilfælde navne på de implicerede nævnes. En sigtets eller tiltalts navn eller anden identificering bør udelades, når ingen almen interesse taler for at offentliggøre navnet.

7. Der skal iagttages varsomhed med meddelelser om, at politianmeldelse er indgivet mod en navngivet person. Meddelelse herom bør som regel ikke bringes, før anmeldelse har medført indgriben fra politiets eller anklagemyndighedens side.

Dette gælder ikke, hvis det anmeldte forhold i forvejen er kendt i videre kredse eller har væsentlig almen interesse, eller det efter de foreliggende omstændigheder må antages, at anmeldelsen er solidt underbygget.

8. En sigtet, tiltalt eller domfældt person bør forskånes for at få fremdraget en ham tidligere overgået straffedom, hvis den er uden betydning for de forhold, han nu er sigtet, tiltalt eller dømt for. I anden nyhedssammenhæng bør de mod en person tidligere rejste straffesager som regel ikke omtales.